

JEDNOCZĄCA MOC SŁOWA BOŻEGO W PERSPEKTYWIE KOŚCIOŁA JAKO *COMMUNIO*

ks. Leon Siwecki

Sięgając w przeszłość, zauważamy, że często mówiło się, zależnie od przypisywanej ważności Słowa Bożego czy sakramentów, o „Kościele Słowa Bożego” (protestantyzm) oraz o „Kościele sakramentów” (katolicyzm)¹ Współczesna refleksja pozwala stwierdzić, że należy mówić o tej samej godności Słowa Bożego i sakramentów, zachowując oczywiście ich sobie specyficzną naturę, jako zbawczych środków, które pozwalają skutecznie uczestniczyć w zbawieniu dokonanemu przez Chrystusa oraz w konsekwencji, które prowadzą do jedności chrześcijan² Słowo Boże i sakrament posiadają zasadniczo tę samą jednoczącą moc wspólnoty Kościoła. Dzięki nim Kościół żyje darami swego Pana stając się, mocą Ducha Świętego, ciałem Chrystusa.

Nasze refleksje poświęcimy pierwszemu ze wspomnianych aspektów Słowu Bożemu. Przedstawiając rolę Słowa Bożego w kształtowaniu wspólnoty Kościoła ukážemy zatem najpierw podstawy skrypturystyczne rozpatrywanej kwestii. Ponadto, przybliżając nauczanie Soboru Watykań-

¹ Podkreślanie przede wszystkim ze strony reformacji ważności głoszenia Słowa Bożego zaprowadziło do swego rodzaju zaniedbania znaczenia sakramentów w ekonomii zbawienia. Z drugiej zaś strony, katolicyzm, podkreślając szczególnie znaczenie sakramentów, nie uwypuklił właściwego waloru Słowa Bożego.

² Na temat relacji Słowo – Sakrament zob.: G. Ebeling, *Worthafte und sakramentale Existenz. Ein Beitrag zum Unterschied zwischen den Konfessionen*, w: tenże, *Wort Gottes und Tradition*, Göttingen 1964, 197-216; R. Bornert, *Parole et sacrement en perspective luthérienne et catholique*, *Irénikon* 45/1972, 22-50; A. Marranzini, *Il nesso teologico tra parola e sacramento*, *Asprenas* 20/1973, 197-216; W. Breuning, *Wort und Sakrament*, w: H.J. Urban/H. Wagner, *Handbuch der Ökumenik*, Paderborn 1985-1987, III/2, 50-61; R. Schulte, *Die Wort – Sakrament – Problematik in evangelischer und katholischer Theologie*, w: J. Pfammater/F. Furger, *Theologische Berichte*, VI: *Liturgie als Verkündigung*, Zürich 1977, 81-122.

skiego II, na podstawie przede wszystkim Konstytucji *Dei Verbum*, omówimy relację Pisma św. oraz przepowiadania do Kościoła.

I. JEDNOCZĄCA MOC PRZEPOWIADANIA WEDŁUG NOWEGO TESTAMENTU

Rzeczywistość *communio* rozumie się, wedle wskazań Nowego Testamentu, w ścisłej relacji ze Słowem Bożym przepowiadany i przyjęty w wierze³, jak również w kontekście sakramentów, zwłaszcza chrztu i Eucharystii. Nowotestamentalne pojęcie *koinonia* pozwala między innymi stwierdzić, że ideą dominującą jest uczestnictwo w tym samym dobru, a także wspólne posiadanie tej samej rzeczywistości. Rzeczywistość wspólnotowa jest zrozumiała, wedle idei Nowego Testamentu, między innymi w ścisłej relacji ze słowem przepowiadany i przyjęty w wierze.

1. Charakter przepowiadania apostołskiego

Znamienny jest w tym względzie prolog z pierwszego listu św. Jana (1 J 1, 1-4). Perykopa, między innymi, podkreśla *fakt* przepowiadania, które jest udziałem autora listu; *treść* przepowiadania, które stanowi słowo życia; *cel* przepowiadania, czyli *koinonia* bosko-ludzka, do której wezwani są adresaci listu. *Koinonia* stanowi centralny temat całego listu⁴. W ten sposób przedstawia bogatą i głęboką treść tej rzeczywistości, która odnosi się do: miłości pochodzącej od Boga, zbawczej auto-manifestacji Ojca w Słowie Wcielonym, dzieła Ducha Świętego we wspólnocie, wiary i miłości wierzących w Jezusa Chrystusa⁵.

Przepowiadanie apostołskie czerpie swoje podstawy z nauki Jezusa Chrystusa (2 Kor 4, 5), zmarłego i zmartwychwstałego (Dz 2, 14-36; 3, 11-26). On jest słowem Boga (J 1, 1n.); słowem, poprzez które Bóg zwrócił się ostatecznie do ludzi (Hbr 1, 1-3); stanowi owo „tak” i „Amen” na obietnice Boże (2 Kor 1, 19n; Ap 3, 14). Apostołowie są jego heroldami (1 Tm 1, 10-

³ Por. K. Kertelege, *Kerygma und Koinonia. Zur theologischen Bestimmung der Kirche des Urchristentums*, w: P.G. Müller/W. Stenger, *Kontinuität und Einheit*, Freiburg-Basel-Wien 1981, 327-339; tenże, *La realtà della chiesa nel Nuovo Testamento*, w: W. Kern/H.J. Pottmeyer/M. Seckler, *Corso di Teologia Fondamentale*, Brescia 1990, III, 130-131.

⁴ Por. G. Panikulam, *Koinōnia in the New Testament. A Dynamic Expression of Christian Life*, Rome 1979, 130.

⁵ Na temat pojęcia *koinonia* w pierwszym liście św. Jana zob. G. Panikulam, *Koinōnia in the New Testament. A Dynamic Expression of Christian Life*, 130-140; R. Schnackenburg, *Die Einheit der Kirche unter dem Koinonia-Gedanken*, w: F. Hahn/K. Kertelege/R. Schnackenburg, *Einheit der Kirche. Grundlegung im Neuen Testament*, Freiburg-Basel-Wien 1979, 82-84.

11) zgodnie z wyraźnym nakazem ich Pana (Mt 28, 18-20; Mk 16, 15-16). Nie uważają się za głosicieli jakiegokolwiek doktryny czy jakiegokolwiek ludzkiego słowa (1 Tes 2, 13), lecz za sługi i ambasadorów (2 Kor 5, 18-20; 1 Kor 3, 5-12) Słowa Bożego (Dz 4, 31; 15, 35; 1 Tes 2, 13), Ewangelii zbawienia (1 Tes 2, 2.9; Ef 1, 3; 1 Kor 15, 1-5), tajemnicy Boga objawionego w Chrystusie (Kol 1, 25-28; Ef 1, 8-10; 3, 5-12)⁶

Powyższe wyrażenia, które zasadniczo są równoznaczne i uzupełniają się nawzajem⁷, jednocześnie wskazują na charakter apostołowskiego przepowiadania. Święty Paweł stwierdza: „Dlatego nieustannie dziękujemy Bogu, bo gdy przejęliście Słowo Boże, usłyszane od nas, przyjęliście je nie jako słowo ludzkie, ale jak to, czym jest naprawdę – jako słowo Boga, który działa w was, wierzących” (1 Tes 2, 13). W innym zaś liście Paweł pisze do Koryntian: „Tak więc w imieniu Chrystusa spełniamy posłannictwo jakby Boga samego, który przez nas udziela napomnień” (2 Kor 5, 20; por. 2 Kor 2, 17; 13, 2-3). Dlatego przepowiadanie wydarzenia Chrystusa jest „słowem” jednoczącym, poprzez które Bóg przemawia do świata⁸. Głównym tematem jest Bóg. On stanowi źródło słowa, przemawia poprzez usta swych posłańców, powołuje i jest słyszany dzięki słowu apostołów⁹. Poprzez ich ludzkie słowo rozbrzmiewa słowo Jezusa Chrystusa¹⁰. W ich przepowiadaniu jest obecny Chrystus jako uwielbiony Pan, jako Ten, który przemawia¹¹

⁶ S. Moysa stwierdza: „Gromadząca moc słowa potwierdza również św. Paweł. Mówi on często o wezwaniu Bożym lub powołaniu przez Boga, a wiernych nazywa powołanymi. Zwraca się do nich jako do „powołanych przez Jezusa Chrystusa” (Rz 1, 6), do „powołanych świętych” (Rz 1, 7). Stwierdza też, że Koryntianie „zostali uświęceni w Jezusie Chrystusie i powołani do świętości” (1 Kor 1, 2) a Tesaloniczan zachęca, aby „postępowali w sposób godny Boga, który ich wzywa do swego królestwa i chwały” (1 Tes 2, 12). Chrześcijanie są więc ludźmi, do których Bóg zwraca się w szczególny sposób ze swoim słowem; oni zaś na to słowo odpowiadają, a odpowiedź zespała ich w społeczność kościelną. Na to wspólne, szczególne powołanie wskazuje też od najdawniejszych czasów używane słowo *ekklesia* (Kościół) w znaczeniu zgromadzenia wezwanych, czyli tych, których Bóg w specjalny sposób wybrał i powołał po to, aby utworzyli mocno zjednoczoną wspólnotę” (Słowo zbawienia, Kraków 1974, 136-137).

⁷ Paweł identyfikuje *tajemnicę ze słowem* oraz z *Ewangelią* w Kol 1, 25 i Ef 6, 19. Zob. D. Grasso, *L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione*, Napoli 1965, 37-47.

⁸ Por. Y. Congar, *La Parola e il Soffio*, Città di Castello 1985, 19-25.

⁹ Por. H. Schlier, *Linee fondamentali di una teologia paolina*, Brescia 1990², 173-176; D. Grasso, *L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione*, 63-65.

¹⁰ Por. H. Schlier, *Ecclesiologia del Nuovo Testamento*, w: J. Feiner/M. Löhler, *Mysterium Salutis. Nuovo corso di dogmatica come teologia della storia della salvezza*, Brescia 1967-1978, VII, 198; tenże, *Linee fondamentali di una teologia neotestamentaria della parola di Dio*, Concilium 4/1968, 405-406.

¹¹ Por. H. Schlier, *Linee fondamentali di una teologia paolina*, 182-183; tenże, *Linee*

Zrozumiałe jest zatem, że Paweł następująco przemówi do Koryntian: „Nie jesteśmy bowiem jak wielu, którzy kupczą słowem Bożym, lecz ze szczerością, jak od Boga mówimy w Chrystusie przed Bogiem” (2 Kor 2, 17). Przy końcu zaś listu stwierdza: „Zapowiedziałem to już i teraz zapowiadam – jako obecny za drugim razem, a nieobecny teraz – tym, którzy już przedtem grzeszyli, i wszystkim innym, że gdy znów przyjdę, nie będę oszczędzał [nikogo]. Usiłujecie bowiem doświadczać Chrystusa, który przede mnie przemawia, a nie jest słaby wobec was, lecz ukazuje w was moc swoją” (2 Kor 13, 2-3).

Reasumując. Apostołowie głoszą naukę, którą usłyszeli od Chrystusa, jak też samą Jego Osobę, życie, śmierć i zmartwychwstanie. Przepowiadanie Chrystusa jest zasadniczą treścią apostołowskiego kerygmatu. Głoszone słowo prowadzi do nawrócenia i uwierzenia Chrystusowi. Św. Paweł napisze: „Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10, 17). Pod wpływem Słowa Bożego wierni gromadzą się i tworzą pierwsze wspólnoty – gminy chrześcijańskie. Słowo Boże staje się czynnikiem, które gromadzi i jednoczy społeczność wiernych.

2. Skuteczność Słowa Bożego

Przepowiadanie apostołów, jako żywe głoszenie Ewangelii, nie tylko wskazuje pochodzenie ich nauki. Stanowi także skuteczne słowo, które ma moc jednoczącą¹² Nowy Testament w różny sposób nawiązuje do tego aspektu. Księga Dziejów Apostołów może być odzwierciedleniem przebiegu rozprzestrzeniania się Słowa Bożego. Mówi się bowiem o słowie, które wzrasta (Dz 6, 7; 12, 24; 19, 20), pomnaża się (Dz 12, 24), rozprzestrzenia się (Dz 13, 49), odnosi sukces (Dz 19, 20). Jest słowem, któremu Paweł powierza wspólnotę (Dz 20, 32)¹³ Słowo tworzy, niejako samo przez się, więź zespalającą wierzących.

Ze swej strony Paweł mówi, że Ewangelia jest „mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego” (Rz 1, 16). Mówi on także o Słowie Bożym, które działa w tych, którzy wierzą (1 Tes 2, 13; Hbr 4, 12), o przepowiadaniu jako słowie zbawienia (Dz 13, 26), o pojednaniu (2 Kor 5, 19), o łasce (Dz 14, 3) i o prawdzie (2 Kor 6, 7; Ef 1, 13). Ponadto, w pierwszym liście do Koryntian, Paweł stwierdza, że „spodobało się Bogu przez głupstwo głoszenia słowa zbawić wierzących” (1 kor 1, 21). Z tego wynika, że przepowiadanie nie jest tylko środkiem, poprzez który Bóg prowadzi czło-

fondamentali di una teologia neotestamentaria della parola di Dio, 407-409; D. Grasso, L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione, 89-93.

¹² Por. H. Schlier, Linee fondamentali di una teologia neotestamentaria della parola di Dio, 407-409.

¹³ Por. H. Schlier, Ecclesiologia del Nuovo Testamento, 146.

wieka do poznania swego planu zbawienia, lecz nośnikiem łaski, aktem zbawczym, źródłem jednoczenia.

Przepowiadanie nie tylko ogłasza zbawienie, lecz go udziela¹⁴ Fakt zatem, że Słowo Boże wskazuje samo źródło, z którego bierze początek i Tego, który w nim działa, prowadzi nas do stwierdzenia, że ma ono strukturę sakramentalną¹⁵ Co więcej, idąc za myślą Yvesa Congara, podkreślmy, że słowo zbawienia (Dz 13, 26) dokonuje zbawienia. Słowo łaski (Dz 14, 3; 20, 32) przynosi łaskę. Słowo życia (Fil 2, 16; Hbr 4, 12; 1 Pt 1, 23) przekazuje życie¹⁶

3. Działanie Ducha Świętego przez Słowo Boże

Jednak ukazana powyżej skuteczność przepowiadanego słowa nie może być odłączona, według świadectw biblijnych, od działania Ducha Świętego¹⁷ Powyższy związek możemy zauważyć wyraźnie w Dziejach Apostolskich. Każdy bowiem etap rozwoju Kościoła charakteryzuje się apostołskim przepowiadaniem i obecnością Ducha Świętego (Dz 2, 1-4; 8, 14-17). Przepowiadanie Słowa Bożego realizuje się pod działaniem Ducha Świętego (Dz 2, 29.39; 10, 19-20), który uzdalnia apostołów do proklamowania słowa (Dz 1, 8). Także Duch święty jest obecny w apostołskim słowie (Dz 4, 8), zaświadcza i odkrywa przepowiadaną rzeczywistość (Dz 5, 32), czyni skutecznym apostołskie nauczanie (Dz 4, 31.33).

Paweł przypomina Koryntianom, że zrodził ich „w Chrystusie Jezusie” (1 Kor 4, 15) a głoszenie wśród nich Ewangelii „nie dokonało się samym tylko słowem, lecz mocą i [działaniem] Ducha Świętego oraz wielką siłą przekonania” (1 Tes 1, 5; por. Rz 15, 18-19; 1 Kor 2, 1-5). Ponadto, to właśnie Duch Święty objawia zbawczy plan Boga głoszony przez apostoła nie za pomocą języka ludzkiej mądrości (1 Kor 2, 10-12). Ze swej strony Piotr podkreśla, że głoszący Słowo Boże przekazywali Ewangelię pod działaniem Ducha Świętego zesłanego z niebios (1 Pt 1, 12).

Zatem, Duch Święty, obiecany przez Chrystusa apostołom, aby pozostał z nimi i prowadził ich do poznania całej prawdy (J 14, 16.26), towarzyszy przepowiadaniu Ewangelii¹⁸ Mówiąc o Duchu Świętym, który przypo-

¹⁴ D. Grasso, L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione, 98.

¹⁵ Por. S. Cipriani, La 'Parola di Dio', culminante nel Cristo, è già una realtà sacramentale, *Asprenas* 20/1973, 145-164; D. Grasso, L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione, 98.

¹⁶ Por. Y. Congar, La Parola e il Soffio, 22.

¹⁷ Por. Y. Congar, La Parola e il Soffio, 22; H. Schlier, *Ecclesiologia del Nuovo Testamento*, 143-150; tenże, *Linee fondamentali di una teologia paolina*, 171-172; G. Betori, *Lo Spirito e l'annuncio della parola negli Atti degli Apostoli*, *Rivista Biblica* 35/1987, 399-441.

¹⁸ E. Dhanis, *Le magistère ecclésial au service de la parole de Dieu*, w: *Maria in Sa-*

mni apostołom wszystko, co Chrystus powiedział, według opinii egzegetów prawie jednomyślnej, rzeczywistość ta nie wskazuje na przywoływanie faktów z przeszłości, lecz ich aktualizację, wyjaśnienie, doświadczanie¹⁹

Poprzez działanie Ducha Świętego, jedyne zbawcze wydarzenie Chrystusa posiada stałą aktualność. Mocą Ducha Świętego Ewangelia głoszona przez apostołów nie ogranicza się do przekazu informacji o zbawieniu, lecz wprowadza w samą rzeczywistość przepowiadaną. Głoszenie Słowa Bożego nie kieruje tylko ku zbawieniu dokonanemu przez Jezusa Chrystusa, lecz je uobecnia²⁰ Idee te w podobnym duchu wyraził wcześniej św. Tomasz (w nawiązaniu do aktu wiary), stwierdzając, że „Actus credentis non terminatur ad enuntiabile, sed ad rem”²¹ W ten sposób, innymi słowy można powiedzieć, że mocą Ducha Świętego przepowiadanie Ewangelii pozwala, aby słuchacz nie redukował swych refleksji do fenomenologii przekazanych mu wyrażeń, lecz mógł „wejść” w fenomenologię rzeczywistości objawionej. Staje się zatem oczywiste, że moc słowa Bożego, która buduje i zespala społeczność kościelną, winna trwać w Kościele do końca czasów. Nieprzerwane głoszenie Słowa zapewnia Kościołowi jego trwanie, rozwój, wzrost, charakter wspólnotowy.

4. Charakter eklezjologiczny Słowa Bożego

Różne aspekty, przedstawione powyżej, związane z przepowiadaniem apostołskim, pozwalają także na analizę jej wartości eklezjologicznej²² Em-

cra Scriptura. Acta Congressus Mariologici – Mariani in Republica Dominicana Anno 1965 Celebrati, III: De analogia fidei, sacra traditio et magistero Ecclesiae in interpretanda Sacra Scriptura, Pontificia Academia Mariana Internationalis, Roma 1967, 243-244.

¹⁹ Por. K. Rahner/K. Lehmann, *Storicità della mediazione*, w: *Mysterium Salutis. Nuovo corso di dogmatica come teologia della storia della salvezza*, Brescia 1967-1978, II, 306; Z. Alszeghy/M. Flick, *Lo sviluppo del dogma cattolico*, Brescia 1967, 89-90; Ojciec objawia się ludzkości i przyciąga do siebie za pomocą „dwóch rąk”: poprzez zjednoczone działanie Słowa – Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego. Chrystus przekazuje obiektywne objawienie zbawienia, Duch Święty zaś je „inspiruje”, „uaktywnia” Duch Święty nie przekazuje nowych rzeczy, lecz czyni nowymi słowa Chrystusa. Pomaga zrozumieć Objawienie, które przyniósł raz na zawsze Jezus Chrystus. Por. F. Lambiasi, *Spirito Santo*, w: R. Latourelle/R. Fisichella, *Dizionario di Teologia Fondamentale*, Assisi 1990, 1169; ; Z. Alszeghy/M. Flick, *Lo sviluppo del dogma cattolico*, 89-90.

²⁰ H. Schlier, *Ecclesiologia del Nuovo Testamento*, 199.

²¹ Św. Tomasz z Akwinu, *S. Th. II-II*, q. 1, a. 2, ad 2. W akcie wiary wierzący nie zatrzymuje się, nie ogranicza tylko do informacji w płaszczyźnie „zewnątrznej”. Akt wiary wprowadza go w samą rzeczywistość wyrażaną.

²² Por. D. Grasso, *L'annuncio della salvezza. Teologia della predicazione*, 98-106.

blematycznie przedstawia się passus z listu do Rzymian: „Jakże więc mieli wzywać Tego, w którego nie wierzyli? Jakże mieli uwierzyć w tego, którego nie słyszeli? Jakże mieli usłyszeć, gdy im nikt nie głosił? Jakże mogliby im głosić, jeśliby nie zostali posłani? [...] Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10, 14-17). Widzimy tutaj łańcuch różnych działań ściśle powiązanych ze sobą: posłanie głoszących, treść ich przepowiadania, wysłuchanie ich przesłania, wiara, wyznanie²³

Dynamika głoszenia Słowa Bożego ukazana jest jasno w Dziejach Apostolskich. Wystarczy przemyśleć wydarzenia, które były konsekwencją przepowiadania Piotra w dzień Pięćdziesiątnicy. Głoszone przez apostoła Słowo Boże, którego treścią była Ewangelia Jezusa Chrystusa zmarłego i zmartwychwstałego (Dz 2, 32.36), działa wśród słuchaczy, rodząc w nich wiarę, wzywając do nawrócenia i do chrztu (Dz 2, 37-38), wdrażając ich we wspólnotę Kościoła (por. Dz 2, 41; 4, 4; 6, 7; 8, 12.14).

Jednak apostołowie nie służą Słowu Bożemu wyłącznie poprzez misyjne przepowiadanie, lecz także poprzez głoszenie dobrej Nowiny w obrębie samej wspólnoty²⁴ Wszyscy ci, którzy uwierzyli, zaświadczały Dzieje Apostolskie, „trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach” (Dz 2, 42), zbierają się, aby słuchać Słowa Bożego (Dz 13, 44). Dzieje Apostolskie przedstawiają zatem Pawła nie tylko głoszącego publicznie Słowo Boże żydom i poganom, lecz także umacniającego tymże słowem powstałe już, właśnie dzięki przepowiadaniu Ewangelii (Dz 11, 26; 15, 35; 18, 11; 20, 20), wspólnoty wierzących (Dz 11, 23; 14, 22; 15, 32; 16, 40; 20, 1-2)²⁵

Jednak Słowo, które otrzymuje wspólnota w formie przepowiadania i nauczania, jest tym samym także *depositum*²⁶, który trzeba zachować niepokornym i strzec przed sfałszowaniem (1 Tm 6, 20; 2 Tm 1, 14). Ten aspekt jest szczególnie uwypuklony w listach pasterskich, w których zachęca się do przyłgnięcia do „pewnego słowa”, do „zdrowych słów”, do „zdrowej dok-

²³ Por. H. Schlier, *Linee fondamentali di una teologia paolina*, 184-190.

²⁴ Por. H. Schlier, *Ecclesiologia del Nuovo Testamento*, 150-153, 201-203.

²⁵ Por. R. Schnackenburg, *La chiesa nel Nuovo Testamento. Realtà, interpretazione teologica, essenza e mistero*, Brescia 1966, 42-44.

²⁶ Na temat „*depositum fidei*” zob.: J. Wicks, *Il deposito della fede: un concetto cattolico fondamentale*, w: R. Fisichella (wyd.), *Gesù Rivelatore*, Casale Monferrato 1988, 100-119. J. Wicks stwierdza: „Depozyt Nowego Testamentu, podstawa wszelkiej chrześcijańskiej teologii – to przyjmowana w całej swojej integralności tradycja apostołowa, która służy jako norma wiary i jako źródło życia wspólnot chrześcijańskich. Podtrzymywanie raz danej tożsamości tym wspólnotom zależało od wierności temu, co otrzymały” (*Wprowadzenie do metody teologicznej*, Kraków 1995, 67).

tryny”²⁷ Prawda winna być zachowywana i broniona²⁸ Słowo Boże zatem stanowi odwieczne źródło życia dla każdego z osobna a także dla wspólnoty.

Powyższe spojrzenie na świadectwa biblijne dotyczące znaczenia Słowa Bożego prowadzi nas do uchwycenia jego waloru jednocześnie soteriologicznego, misyjnego i eklezjologicznego. Apostoł Paweł otrzymał bowiem zadanie głoszenia poganom niezgłębionego bogactwa Chrystusa i wydobywania na światło czym jest wykonanie tajemniczego planu, ukrytego przed wiekami w Bogu, Stwórcy wszechrzeczy (por. Ef 3, 8-9).

Powinniśmy jednak pamiętać, że przepowiadanie Słowa nie ogranicza się tylko do ukazania jego aspektu poznawczego. Ponieważ jest ono głoszeniem Ewangelii Chrystusa, dlatego przynosi skutki, mocą Ducha Świętego, te, które naucza. Apostoł Jakub napisze, że Bóg „ze swej woli zrodził nas przez słowo prawdy, byśmy byli jakby pierwocinami Jego stworzeń” (Jk 1, 18).

Ponadto, przepowiadanie stanowi istotny element powstania, rozwoju i trwania Kościoła, ponieważ poprzez nie, wspólnota gromadzi się, realizuje się wiara w Pana, wierzący poprzez chrzest zostają wcieleni do wspólnoty²⁹ Możemy poza tym stwierdzić chyba bez przesady, przywołując idee René Latourelle, że Kościół musi być wspólnotą Ewangelii, powołaną przez Słowo Boże, aby realizować się jako *communio* eucharystyczna i chrzcielna³⁰

II. DOKTRYNA SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Znanym jest fakt, że Vaticanum II pogłębił właściwe rozumienie i znaczenie Słowa Bożego. Wystarczy wspomnieć, że fakt ten jest wytyczną wcześniejszych ożywionych poszukiwań biblijnych, patrystycznych i liturgicznych. Owocem tego są liczne opracowania nie tylko natury egzegetycznej – biblijnej, lecz także na temat Słowa Bożego i jego przepowiadania³¹

²⁷ Por. 1 Tm 1, 15; 3, 1; 4, 9; 6, 3; 2 Tm 1, 13; 2, 11; 4, 3; Tt 1, 9.13; 2, 1.8; 3, 8.

²⁸ Por. 1 Tm 2, 4.7; 3, 15; 4, 3; 2 Tm 2, 15.18.25; 3, 7-8; 4, 4; Tt 1, 1.4.

²⁹ Por. R. Schnackenburg, Die Einheit der Kirche unter dem Koinonia-Gedanken, 92.

³⁰ Zob. R. Latourelle, Teologia della rivelazione, Città di Castello 1983⁷, 468.

³¹ Zob. np.: H. Schlier, Wort Gottes. Eine neutestamentliche Besinnung, Würzburg 1958; O. Semmelroth, Wirkendes Wort. Zur Theologie der Verkündigung, Frankfurt am Main 1962; H. Volk, Zur Theologie des Wortes Gottes, Münster 1962; L. Scheffczyk, Von der Heilsmacht des Wortes. Grundzüge einer Theologie des Wortes, München 1966.

1. Objawienie: Bóg przez słowo komunikuje się z człowiekiem

Postawiony przez Sobór szczególny akcent na Słowo Boże jest zauważalny przede wszystkim, ale oczywiście nie wyłącznie³², w Konstytucji o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*³³

Wystarczy pobieżna analiza początkowych numerów *Dei Verbum*, aby uświadomić sobie swego rodzaju przestawienie akcentu dokonane przez Sobór w zakresie kwestii objawienia. Dominująca przed Soborem wizja objawienia w wymiarze doktrynalnym³⁴, została ukierunkowana na aspekt wspólnotowego dialogu między Bogiem a człowiekiem. Innymi słowy, wizja intelektualna objawienia (prawdy podane do wierzenia) zostaje niejako „zastąpiona” ideą personalistyczną (sam Bóg udziela się człowiekowi w objawieniu)³⁵

Właśnie konstytucja *Dei Verbum* już na samym początku podkreśla, że Bóg objawia siebie samego oraz misterium swojej woli, „dzięki której ludzie przez Chrystusa, Słowo, które stało się ciałem, mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się współuczestnikami Bożej natury”³⁶ Pierwszy zatem cel objawienia nie tyle dotyczy przekazu nowych prawd, ile aktualizuje przyjacielską relację Boga z ludźmi, do których zwraca się On „aby zaprosić i przyjąć ich do wspólnoty z sobą”³⁷

³² Lektura tekstów soborowych pozwala rzeczywiście stwierdzić, że Vaticanum II w wielu miejscach oficjalnych dokumentów rozważa interesujące nas kwestie, często w innych kontekstach, niż to rozważa Konstytucja *Dei Verbum*. Zob. np.: SC 7, 35, 48, 51; LG 5, 9, 20; DH 11; AG 6, 9, 13, 15; PO 4.

³³ Na temat historii redakcji konstytucji zob.: P.Grelot, *La Constitution sur la Révélation*, I: *La préparation d'un schéma conciliaire*; II: *Contenu et portée du texte conciliaire*, *Etudes* 324/1966, 99-113, 233-246; U. Betti, *Cronistoria della costituzione dogmatica „Dei Verbum”*, w: *La costituzione dogmatica sulla divina rivelazione*, Torino 1966, 9-50; B.D. Dupuy, *Historique de la Constitution*, w: *La révélation divine*, I: *Constitution dogmatique „Dei Verbum”*, Paris 1967, 61-117; L. Pacomio (wyd.), *Dei Verbum Genesi della Costituzione sulla divina rivelazione: schemi annotati in sinossi*, Torino 1971.

³⁴ Wspomnijmy tutaj, że intelektualistyczna koncepcja objawienia widziała je jako *locutio Dei attestans*. Kwestia ta jest związana z problemem rozwoju dogmatów. W ten sposób dominowało przekonanie (oczywiście nie u wszystkich), że objawienie, to zespół prawd przekazanych przez Boga do wierzenia. To dominacja racjonalnego spojrzenia na rzeczywistość objawioną. Należeli tutaj przede wszystkim M.M. Tuyaerts, Ch. Boyer.

³⁵ Por. O. Semmelroth, M. Zerwick, *Il Vaticano II e la Parola di Dio. La costituzione conciliare Dei Verbum*, Brescia 1971, 15-17.

³⁶ DV 2.

³⁷ DV 2; por. DV 4.

Oczywistym staje się także drugi aspekt ukazany przez konstytucję. Wyraża się on w koncepcji trynitarniej Słowa Bożego³⁸ To właśnie od Ojca pochodzi inicjatywa objawienia³⁹

W Jezusie Chrystusie, w Słowie, które stało się ciałem, realizuje się pełnia objawienia⁴⁰ Chrystus jest centralnym wydarzeniem historii zbawienia. W Nim Bóg w sposób absolutny objawił Siebie, jest On Obecnością ostateczną i definitywną Boga. Można powiedzieć, że jest wydarzeniem jedynym i niepowtarzalnym, poprzez które Bóg wypowiedział słowo do człowieka. Chrystus jest „historyczną prawdą” na temat Boga, ponieważ znużając się w historię świata, zapuszczając korzenie na ziemi staje się ostatecznym i definitywnym wypełnieniem Bożej Ekonomii⁴¹ W Chrystusie objawia się wspólnotowe życie Boga Trójjedynego. Poprzez działanie zaś Ducha Świętego, który prowadzi Kościół do pełni prawdy i pełni jedności, Słowo Boże staje się zrozumiałe dla człowieka, posiada moc tworzenia wspólnoty⁴²

Ponadto, precyzuje Sobór: „ekonomia Objawienia realizuje się poprzez czyny i słowa wewnętrznie ze sobą połączone, tak że czyny dokonane przez Boga w dziejach zbawienia ujawniają i potwierdzają doktrynę i sprawy wyrażone w słowach, słowa zaś obwieszczają czyny i rozświetlają zawartą w nich tajemnicę. Przez to Objawienie najgłębsza prawda zarówno o Bogu, jak i o zbawieniu ludzi jaśnieje dla nas w Chrystusie”⁴³

Wspomniany powyżej potrójny aspekt charakteryzujący Objawienie stanowi fundament dla właściwego zrozumienia doktryny katolickiej na temat Słowa Bożego, jako istotnego elementu dla wspólnotowego życia Kościoła. W ten sposób możemy lepiej zrozumieć relacje zachodzące pomiędzy Słowem Bożym a wspólnotą Kościoła⁴⁴

³⁸ M. Martini, *La Parola di Dio nella Chiesa cattolica*, w: *La parola di Dio e l'ecumenismo*, Napoli 1971, 91.

³⁹ Por. DV 2, 3, 4.

⁴⁰ Por. DV 2, 3, 4., 7, 17.

⁴¹ Por. A. Mattioli, *Realtà e senso della pienezza della rivelazione di Dio in Cristo*, w: *Costituzione conciliare "Dei Verbum"* Atti della XX settimana biblica, Brescia 1970, 60n.

⁴² Por. DV 7, 8, 9, 17, 18, 20.

⁴³ DV 2. O. Semmelroth i M. Zerwick stwierdzają: „il senso e il carattere divino degli avvenimenti sono chiariti dalla parola di Dio, la quale contemporaneamente viene dimostrata come opera per gli uomini e come appello alla loro decisione. Viceversa, l'autocomunicazione di Dio che rivela se stesso è dimostrata creativa dall'azione, operante qualcosa, che accompagna la parola” (*Il Vaticano II e la Parola di Dio. La costituzione conciliare Dei Verbum*, Brescia 1971, 17.

⁴⁴ Zob.: O. Saier, „Communio” in der Lehre des Zweiten Vatikanischen Konzils. Eine rechtsbegriffliche Untersuchung, München 1973; H.J. Urban, *Wort Gottes und Kirchengemeinschaft. Die Einheitsfrage im Zusammenhang der Erneuerung der*

2. Relacja Pisma świętego do Kościoła

Zagadnienia wzajemnych odniesień Pisma świętego do Kościoła, konstytucja *Dei Verbum* rozpatruje w VI rozdziale⁴⁵, podkreślając w 21 numerze: „Kościół zawsze otaczał czcią Boże Pisma, podobnie jak i same Ciało Pańskie” Stwierdzenie to zostaje dalej wyjaśnione poprzez odniesienie do obrazu stołu Słowa Bożego i Ciała Chrystusowego. Można zatem mówić tylko o jednym „chlebie życia”, w którym uczestniczymy poprzez stół Słowa Bożego i Eucharystii⁴⁶

Tym sposobem, Vaticanum II przypisuje Pismu św. nie tylko honorowego miejsca podczas celebracji liturgicznej, jako świadectwa zbawczych wydarzeń przeszłych, lecz ukazuje także jego funkcję, jako dawcy „chleba życia” Sobór – komentuje S. Lyonnet – nie mógł lepiej wyrazić czci z jaką kościół otacza Pismo św., jak porównując ją z kultem oddawanym „Ciału Pana” obecnym w Eucharystii. Oczywiście, nie chodzi o redukcję eucharystycznej obecności do czystego symbolizmu, jak uważali niektórzy Ojcowie, ani również o całkowite upodobnienie tych dwóch obecności. Tu chodzi o ich analogię, żeby podkreślić „realizm” obecności Chrystusa w Piśmie św., które jest słowem natchnionym⁴⁷ Konstytucja *Sacrosanctum Concilium* stwierdza, że Chrystus „jest obecny w swoim słowie, bo gdy w Kościele czyta się Pismo święte, On sam przemawia”⁴⁸

Przywoływany już VI paragraf *Dei Verbum* wskazuje na drugi aspekt - chodzi o Słowo Boże i w konsekwencji o Pismo święte jako rzeczywistość udzielająca łaski⁴⁹ Sobór podkreśla, że Słowo Boże posiada skuteczność i moc, będąc podporą Kościoła i odwiecznym źródłem życia duchowego⁵⁰ Ponadto, naucza, że powinny mieć zastosowanie do Pisma świętego przede wszystkim stwierdzenia z listu do Hebrajczyków (4, 12) i z Dziejów Apostolskich (20, 32): „Tak wielka zaś w Słowie Bożym zawiera się moc i potęga, że staje się ono dla Kościoła podstawą i siłą żywotną, a dla dzieci Ko-

katholischen Wort Gottes – Theologie und – Praxis, Catholica 33/1979, 278-291.

⁴⁵ Zob. szerzej: M. Martini, *La parola di Dio alle origini della chiesa*, Roma 1980, 3-43; O. Semmelroth/M. Zerwick, *Il Vaticano II e la Parola di Dio. La costituzione conciliare Dei Verbum*, 63-74; S. Lyonnet, *L'elaborazione dei capitoli IV e VI della "Dei Verbum"*, w: R. Latourelle (wyd.), *Vaticano II: Bilancio e prospettive venticinque anni dopo (1962-1987)*, Assisi 1987, 152-192.

⁴⁶ Obraz stołu znajdujemy w innych miejscach dokumentów soborowych: SC 48, 51; PC 6; PO 18.

⁴⁷ Por. S. Lyonnet, *L'elaborazione dei capitoli IV e VI della "Dei Verbum"*, 168-169.

⁴⁸ SC 7.

⁴⁹ Por. O. Semmelroth/M. Zerwick, *Il Vaticano II e la Parola di Dio. La costituzione conciliare Dei Verbum*, 66.

⁵⁰ Por. DV 21.

ściola umocnieniem wiary, pokarmem duszy, czystym i trwałym źródłem życia duchowego”⁵¹ Wcześniej Sobór stwierdził: „Słowo Boga, które jest mocą Bożą dla zbawienia każdego, kto wierzy (por. Rz 1, 16), najpełniej ujawnia siebie i swoją potęgę w Pismach Nowego Testamentu”⁵² Zatem Piśmo święte nie tylko posiada funkcję poznawczą. Można powiedzieć, że zawiera w sobie także inną wartość. Mocą Ducha Świętego stanowi pokarm wiary, skuteczną siłę zbawienia. Owo mocne zaakcentowanie skutecznej mocy Słowa Bożego w Piśmie świętym stanowi nowość wobec wcześniejszych dokumentów magisterium⁵³

Dei Verbum naucza, że: „prawdy przez Boga objawione, zawarte i przedłożone na piśmie w księgach świętych zostały spisane pod natchnieniem Ducha Świętego. Księgi zarówno Starego, jak i Nowego Testamentu święta Matka Kościół na podstawie wiary apostoelskiej uznaje w całości, ze wszystkimi ich częściami, za święte i kanoniczne, dlatego, że spisane pod natchnieniem Ducha Świętego”⁵⁴ Stwierdzenie to zostało wzmocnione przez odniesienie do 2 Tm 3, 16-17: „Wszelkie Piśmo [jest] przez Boga natchnione i pożyteczne do nauczania, do przekonywania, do poprawiania, do wychowania w sprawiedliwości – aby człowiek Boży był doskonały, przysposobiony do każdego dobrego czynu”

Pismo św. winno być jednak interpretowane w Kościele, pod natchnieniem Ducha Świętego; rozważane w swej całości; w kontekście żywej tradycji Kościoła; przez analogię wiary i osąd Kościoła⁵⁵ Drugi List Piotra 1, 20-21 zaznacza: „To przede wszystkim miejcie na uwadze, że żadne proroctwo Pisma nie jest do prywatnego wyjaśniania. Nie z woli bowiem ludzkiej zostało kiedyś przyniesione proroctwo, ale kierowani Duchem Świętym mówili od Boga [święci] ludzie” Można zatem powiedzieć, że Pismo św. stanowi *viva vox Evangelii*⁵⁶

Ponadto, numer 21 *Dei Verbum* mówi o Piśmie św. jako „regule wiary” Kościoła. Wyjaśnia dalej Sobór w tym samym numerze, że Pisma „ponieważ natchnione przez Boga i spisane raz na zawsze, niezmiennie przekazują Boże słowo i sprawiają, że w wypowiedziach Apostołów i proroków rozbrzmiewa głos Ducha Świętego” W innym miejscu naucza Vaticanum II: „Święte Pisma zawierają bowiem słowo Boga, a jako natchnione rzeczywiście są słowem Boga” I tutaj trzeba przytoczyć następne zdanie, które jest ważnym stwierdzeniem *Dei Verbum*: „Z tego powodu niech studium ksiąg świętych stanie się niejako duszą świętej teologii” Pismo św. zatem, skoro

⁵¹ DV 21.

⁵² DV 17.

⁵³ Por. M. Martini, *La parola di Dio alle origini della chiesa*, 11-12.

⁵⁴ DV 11.

⁵⁵ Por. DV 12

⁵⁶ Por. DV 8.

jest rzeczywiście słowem Bożym, winno regulować całe przepowiadanie Kościoła, jak również religię chrześcijańską⁵⁷ Komentując powyższy passus Konstytucji, kardynał Carlo Maria Martini zauważa, że „kwalifikacja określenia ‘reguła’ przepowiadania była dotychczas mało obecna w oficjalnych dokumentach z obawy przed błędną interpretacją. Z tego powodu jest godne podkreślenia znaczenie ekumeniczne tego stwierdzenia, chociaż doktrynalnie nie wnosi ono nic nowego”⁵⁸

Przywołane powyżej teksty soborowe ukazują wartość Pisma św. jako źródła życia dla Kościoła i dla wierzącego. Tym samym Pismo św. stanowi zasadniczy fundament dla jedności wiary, dla wspólnoty Kościoła. Z oficjalnych tekstów wynikają ponadto inne wskazówki. Dotyczą one znaczenia eklezjologicznego, jakie przybiera głoszenie Słowa Bożego ze strony Kościoła.

2. Przepowiadanie a Kościół

Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* przywołuje znaczenie przepowiadania apostoelskiego, przypomina o konieczności, która spoczywa na Kościele, dotyczącej przepowiadania Ewangelii⁵⁹ Mówiąc o misji, która została powierzona apostołom przez Chrystusa Pana, aby nauczać wszystkie narody, udzielając im chrztu świętego, konstytucja podkreśla, że nawróceni zgromadzą się razem w Kościele powszechnym poprzez przepowiadanie Ewangelii pod natchnieniem Ducha Świętego⁶⁰ Akcentując fakt kontynuacji w Kościele posłania Boskiego, *Lumen gentium* zaznacza, że Ewangelia stanowi odwieczną zasadę całego jego życia⁶¹

Eklezjalny charakter przepowiadania Słowa Bożego ukazuje dekret o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis*. Sobór, sytuując w centrum posługi duszpasterskiej konieczność przepowiadania Ewangelii Bożej wszystkim narodom, przypomina, że „Lud Boży najpierw gromadzi się przez Słowo Boga żywego”⁶² Ponadto, kontynuuje Vaticanum II, „przez zbawcze słowo rodzi się bowiem wiara w sercach niewierzących, a serca wierzących nim się karmią; dzięki niej powstaje i wzrasta wspólnota wierzących, według słów Apostoła ‘Wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa’ (Rz 10, 17)”⁶³ Skutkiem więc Słowa

⁵⁷ Por. DV 21, 24-25.

⁵⁸ M. Martini, *La parola di Dio alle origini della chiesa*, 10.

⁵⁹ Por. także: LG 5; DH 13; AG1, 35.

⁶⁰ Por. LG 19.

⁶¹ Por. LG 20.

⁶² PO 4.

⁶³ PO 4.

Bożego ma być stały rozwój życia chrześcijańskiego wśród wiernych, znajdujący wyraz przede wszystkim w pogłębianiu zjednoczenia w Chrystusie.

Przywołując jeszcze dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, należy podkreślić, że „z zasiewu słowa Bożego wzrasta dostatecznie wiele zakładanych na całym świecie rodzimych Kościołów partykularnych, obdarzonych własnymi siłami i dojrzałością”⁶⁴ Dekret podkreśla, że: „głównym środkiem zaszczepiania Kościoła jest przepowiadanie Ewangelii Jezusa Chrystusa, do której Pan posłał swoich uczniów na cały świat, aby ludzie odrodzeni przez słowo Boże łączyli się przez chrzest z Kościołem, który jako Ciało Słowa Wcielonego karmi się i żyje słowem Bożym i chlebem eucharystycznym”⁶⁵

Rozumienie przepowiadania jako skutecznej rzeczywistości budującej wspólnotę Kościoła znajduje swój wyraz w nauczaniu Papieża Pawła VI. Passus z konstytucji *Sacrosanctum Concilium* numer 7, mówi o różnych sposobach obecności Chrystusa w Kościele, zwłaszcza podczas czynności liturgicznych⁶⁶ Paweł VI komentując wypowiedź Soboru o obecności Chrystusa w Słowie Bożym podkreśla, że Chrystus jest obecny w swoim Kościele, podczas gdy Ewangelia jest głoszona z autorytetu Chrystusa Słowa Wcielonego i z Jego asystencją, aby zgromadzić ludzi w jedną owczarnię pod przewodnictwem jednego pasterza⁶⁷

Szczególnie znaczące jest nauczanie płynące z adhortacji apostolskiej *Evangelii Nuntiandi*⁶⁸ Spośród wielu podejmowanych przez Papieża aspektów, na szczególną uwagę zasługuje ukazanie głębokiego związku między Chrystusem, Kościołem a ewangelizacją⁶⁹ Kościół zrodzony z głoszenia

⁶⁴ AG 6.

⁶⁵ AG 6.

⁶⁶ SC 7: „Jest obecny [Chrystus] w ofierze Mszy świętej tak w osobie celebrującego [...], jak zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Jest obecny swoją mocą w sakramentach, tak, że gdy ktoś chrzci, sam Chrystus chrzci. Jest obecny w swoim słowie, bo gdy w Kościele czyta się Pismo święte, On sam przemawia. Jest obecny, gdy Kościół modli się i śpiewa psalmy [...]

⁶⁷ Paweł VI, *Litterae encyclicae* “*Mysterium fidei*” de doctrina et cultu ss. Eucharistiae (3.09.1965), *Acta Apostolicae Sedis* 57/1965, 755-766.

⁶⁸ Paweł VI, *Adhortatio apostolica* „*Evangelii Nuntiandi*” de evangelizatione in mundo huius temporis (8.12.1975), *Acta Apostolicae Sedis* 68/1976, 9-26.

⁶⁹ Papież rozumie „ewangelizację” nie jako pierwsze przepowiadanie o Chrystusie, lecz jako rzeczywistość złożoną, która zapoczątkowując podstawy wiary w człowieku, prowadzi do usytuowania go we wspólnocie Kościoła, do uczestnictwa w jego życiu i posłaniu (por. nr 17-24). Ponadto, ewangelizacja rozumiana jest jako działanie, dotyczy samego Kościoła. Jako wspólnota ewangelizująca, Kościół potrzebuje zawsze samoewangelizacji (nr 15). Paweł VI stwierdza: „*Siquidem evangelizandi munus habendum est gratia ac vocatio Ecclesiae propria, verissimamque eius indolem exprimit. Ecclesia evangelizandi causa exstat, id est ut praedicet ac doceat ver-*

słowa przez Chrystusa, a potem przez apostołów, sam zostaje posłany w świecie do ewangelizacji⁷⁰ Kościół jest wezwany do głoszenia dobrej nowiny, która została mu powierzona; do przepowiadania słowa życia, dobroci Boga i drogi zbawienia⁷¹ Istota ewangelizacji wyraża się w jasnym przepowiadaniu, że w Jezusie Chrystusie zostało dokonane zbawienie, które dla człowieka jest darem, łaską i miłosierdziem Bożym⁷²

Powyższe refleksje ukazują jednoznacznie dynamiczną i eklezjologiczną naturę przepowiadania Kościoła. Paweł VI, podkreślając powinność Kościoła co do głoszenia przesłania ewangelicznego, ukazuje to przepowiadanie, jako rzeczywistość zdolną pobudzić wiarę, która opiera się na mocy Bożej⁷³ Ewangelia ukazana jest jako słowo, które zbawia, jako słowo, które inicjuje nowy sposób egzystencji⁷⁴ Przyjęcie zatem Ewangelii zbawienia, które sprawia przepowiadanie, prowadzi jednocześnie do transformacji życia i wejście w *communio*, która sama przez się stanowi znak transformacji i nowości życia⁷⁵

Należy tutaj myśleć o dynamice głoszenia Słowa Bożego widzianej w ścisłej relacji z życiem sakramentalnym Kościoła. Papież zauważa, że w dynamizmie ewangelizacji, każdy, kto przyjmuje Ewangelię, jako słowo zbawienia, zbliża się do Kościoła, przyjmuje sakramenty. W ten sposób ewangelizacja nie tylko wyraża się w głoszeniu słowa zbawienia, lecz osadza nas w Kościele, jednoczy z nim⁷⁶ Ponadto, ujawnia swoje bogactwo, podczas gdy realizuje nieprzerwaną *interkomunię* między Słowem Bożym a sakramentami⁷⁷

Staje się konieczne jeszcze podkreślenie, że misja ewangelizacyjna realizuje się pod działaniem Ducha Świętego. Duch Święty jest duszą Kościoła. Wyjaśnia wiernym głębokie znaczenie nauczania i tajemnicy Chrystusa. Duch Święty dzisiaj, podobnie jak w początkach Kościoła, działa w każdym, kto głosi Słowo Boże. Możemy powiedzieć, że Duch Święty jest głównym sprawcą ewangelizacji. To Duch Święty mobilizuje do głoszenia Ewangelii oraz pozwala wiernym przyjąć i zrozumieć słowo zbawienia⁷⁸

bum Die, ut per eam donum gratiae ad nos perveniat, ut peccatores cum Deo reconcilientur, ut denique Christi sacrificium in perpetuum repraesentet in Missa celebranda, quae eius mortis eiusque gloriosae Resurrectionis memoriale est” (nr 14).

⁷⁰ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 6-16.

⁷¹ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 15.

⁷² Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 27.

⁷³ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 5, 42.

⁷⁴ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 23.

⁷⁵ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 23.

⁷⁶ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 28.

⁷⁷ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 47.

⁷⁸ Por. Ewangelii Nuntiandi, nr 75.

Ostatecznie, w świetle nauczania soborowego oraz posoborowego, można zatem mówić o charakterze dynamicznym i eklezyjalnym głoszenia Słowa Bożego. Przytoczone aspekty są wzajemnie połączone. Kościół bowiem stanowi *communio* tych, którzy zostali zrodzeni przez żywe Słowo Boże⁷⁹ Z niego Kościół czerpie siłę dla swego życia⁸⁰ i za jego pomocą jest matką: „przez przepowiadanie bowiem i chrzest rodzi do nowego i nieśmiertelnego życia dzieci poczęte z Ducha Świętego, i zrodzone z Boga”⁸¹ Kościół, zrodzony przez słowo pod działaniem ożywiającym Ducha, realizuje swoje posłanie poprzez głoszenie Słowa Bożego i sprawowanie sakramentów, które przywołują obecność sprawcy zbawienia Jezusa Chrystusa.

III. PODSUMOWANIE

Uczynione powyższe rozważania, na temat jednoczącej roli Słowa Bożego w Kościele pozwalają nam lepiej zrozumieć, że jest on *creatura verbi*. Oznacza to, że Kościół istnieje dzięki Słowu Bożemu. Ponadto, jest on służą Słowa Bożego, które zostało mu przekazane w depozycie wiary. Tym samym, jest on także *ministra verbi*. Kościół winien pozostać zatem zasłuchany w Słowo Boże, służyć przepowiadaniu tego Słowa Bożego, które ma moc zespalającą.

Podstawowa prawda chrześcijańska stwierdza, że Jezus Chrystus jest założycielem i twórcą Kościoła. Kościół zawdzięcza swe istnienie całemu Jego życiu, przepowiadaniu, Jego śmierci i zmartwychwstaniu. Kościół powstał więc dzięki całemu Chrystusowemu wydarzeniu. Dlatego w pismach Ojców Kościoła często powraca wspomniane powyżej określenie *Ecclesia creatura Verbi*: Kościół stworzony przez Słowo Wcielone – przez Syna Bożego. Niemniej jednak można tę nazwę rozumieć w szerszym znaczeniu: Kościół został stworzony przez wypowiedziane słowo Chrystusa, powstał dzięki głoszonemu słowu przez Boga-Człowieka. Życiowa wspólnota z Chrystusem jest skutkiem wypowiedzianego przezeń słowa, które ludzie winni przyjąć. Słowo Boże jest jednym z czynników, który gromadzi, zspala, tworzy i utrzymuje przy życiu społeczność wiernych.

Godny podkreślenia jest fakt, że wymiar eschatologiczny Słowa Bożego winien dotyczyć również jego aspektu pneumatologicznego. Kościół bowiem jest *creatura et ministra verbi* dzięki działaniu Ducha Świętego. Słowo Boże, dla którego Kościół żyje i któremu służy, jest wypełnione Duchem Świętym⁸² Aspekt pneumatologiczny wyraźnie jest poświadczony

⁷⁹ Por. LG 9.

⁸⁰ Por DV 21.

⁸¹ LG 63.

⁸² Por. G. Sauter, L'origine della chiesa dalla parola e dallo Spirito di Dio, w: W. Kern/H.J. Pottmeyer/M. Seckler (wyd.), Corso di Teologia Fondamentale, Bre-

źródłami biblijnymi. Pismo św. ukazuje nam Słowo, które rozprzestrzenia się i przynosi owoce dzięki Duchowi Świętemu, który działa w przepowiadaniu apostołskim. Ponadto, ukazuje nam Kościół, który rozwija się dzięki przepowiadaniem Słowa zbawienia „mocą Ducha Świętego oraz wielką siłą przekonania”⁸³ Zatem jeśli Słowo jest zasadnicze dla istnienia i życia Kościoła, to jest ono rzeczywistością, która działa skutecznie w Kościele mocą Ducha Świętego.

Magisterium soborowe oraz posoborowe pozwala nam rozumieć Słowo Boże jako rzeczywistość żywą, dynamiczną i skuteczną. Podkreśla się bowiem, że Pismo św. oraz przepowiadanie Kościoła uobecniają Chrystusa, który stał się człowiekiem dla naszego zbawienia. Słowo Boże jest rzeczywistością, która prowadzi nas ku wierze i ku *communio* Kościoła. Głównym jednak sprawcą tej rzeczywistości jest zawsze Duch Święty obecny i działający w Kościele.

Riassunto

La forza unificante della Parola di Dio nella prospettiva della Chiesa come *communio*

Alcune ricorrenze neotestamentarie della nozione di *koinonia* ci permettono di constatare come l'idea dominante sia quella di partecipazione ad uno stesso bene, di possesso comune di una medesima realtà. Significando la partecipazione accordata da Dio in Cristo per mezzo dello Spirito al suo amore e alla sua vita e al tempo stesso la relazione che si determina fra tutti i cristiani in forza del dono divino, essa rivela la natura profonda della Chiesa stessa. Tale realtà comunionale è da comprendere, secondo le indicazioni che emergono dal Nuovo Testamento, in stretto rapporto con la Parola annunciata e accolta nella fede.

Uno sguardo alla testimonianza biblica sulla Parola di Dio ci porta a cogliere la sua concezione contemporaneamente soteriologica, missionaria ed ecclesiologicala. L'annuncio è elemento essenziale alla nascita, sviluppo e permanere della Chiesa poichè per suo mezzo la comunità viene convocata, viene resa possibile la fede nel Signore, vengono condotti i credenti al battesimo e in esso incorporati alla comunità. Si può affermare che prima di essere una comunità eucaristica e battesimale, la Chiesa dev'essere comunità evangelica, cioè convocata dalla Parola di Dio.

È noto come la Chiesa con il Vaticano II approfondisca e rinnovi la sua comprensione della Parola di Dio. Si deve ricordare che questo rinnovamento ha

scia 1990, vol. III, 238.

⁸³ 1 Tes. 1, 5.

la sua preistoria nel movimento biblico, patristico e liturgico, oltre all'interesse ecumenico.

L'approfondita comprensione della Parola avviene prima di tutto, però non esclusivamente, nella costituzione dogmatica sulla divina rivelazione, la *Dei Verbum*. È sufficiente leggere i primi numeri della costituzione per prendere coscienza dello spostamento operato dal Vaticano II nell'affrontare il tema della rivelazione. Da una comprensione tendente a sottolineare la dimensione dottrinale, si passa all'accentuazione della rivelazione divina quale evento dell'automanifestazione salvifica di Dio in Cristo (DV 2-4). Si parla della rivelazione divina e della sua trasmissione, privilegiando, sia in rapporto al suo contenuto che al suo fine, la dimensione personale.

Nel considerare la centralità della Scrittura nella Chiesa, il Vaticano II parla di un'identica venerazione che è riservata alla Scrittura e al Corpo eucaristico del Signore (DV 21). Tale affermazione viene sottolineata ed esplicitata attraverso il ricorso all'immagine delle due mense. Cristo è presente nella sua Parola, giacché è lui che parla quando nella Chiesa si legge la sacra Scrittura (SC 7).

La costituzione *Dei Verbum* vede la Parola di Dio e conseguentemente la Scrittura come realtà dispensatrice di grazia. La Scrittura non ha solo una funzione conoscitiva. Possiede una valenza dinamica. Per la potenza dello Spirito, è nutrimento della fede, forza efficace di salvezza. Nella *Dei Verbum* vi è una comprensione della Scrittura come fonte di vita per la Chiesa e per il credente.

Dai testi conciliari emerge una seconda serie di indicazioni. Esse riguardano la valenza ecclesiologica che riveste l'annuncio della Parola di Dio da parte della Chiesa. Nella costituzione *Lumen Gentium* si accenna soprattutto all'annuncio apostolico e al dovere che compete alla Chiesa di annunciare il Vangelo. Parlando della missione affidata agli apostoli dal Cristo di far discepoli tutte le genti, si afferma che questi radunarono la Chiesa universale mediante la predicazione del Vangelo, accompagnata dall'azione dello Spirito. Il vangelo è perenne principio della sua intera vita (LG 19, 20).

Alla luce dell'insegnamento conciliare e post-conciliare si può parlare di una dimensione al tempo stesso dinamica ed ecclesiologica della Parola di Dio. I due aspetti sono intimamente connessi. La Chiesa, infatti, è la comunità di coloro che sono stati rigenerati dalla Parola viva di Dio. Da essa riceve nutrimento per la sua vita e per suo mezzo è madre poiché con la predicazione e il battesimo genera a vita nuova e immortale i figli, concepiti per opera dello Spirito Santo e nati da Dio (LG 64).

Infine, occorre sottolineare che la Chiesa deve la sua esistenza alla Parola di Dio, è *creatura verbi*. Al tempo stesso è serva della Parola di Dio che le è donata nella Scrittura e nella tradizione. In quanto tale è anche *ministra verbi*. Si deve ricordare che l'unità della Chiesa si realizza nella comunione e nell'annuncio della Parola.